V. VIDURAMŽIŲ SENKAPIAI

Gintaras Abaravičius

Archeologiniai žvalgomieji tyrimai Poškonių senkapiuose 1992 metais

1992 m. liepos mėn. buvo žvalgyti Poškonių senkapiai, kuriuos 1992 m. gegužės mėn. radau prie Poškonių kaimo. Buvo žvalgoma norint išaiškinti šio objekto archeologinę vertę.

Senkapiai yra Šalčininkų rajone, Poškonių apylinkėje, Poškonių kaimo P-PR gale. Jie įrengti ant 17 m aukščio ir O,9 km ilgio ŠV-PR krypties kalnagūbrio ŠV galo P šlaito, kairiajame Gaujos upės tvenkinio krante, prie Gaujos upės ir Matrūnos upelio santakos, apie O,2 km nuo kaimo. Įrengiant Gaujos upės tvenkinį, senkapių teritorija traktoriais buvo paželminta O,7-1,O m. Dabar šioje kalvos vietoje yra pustomo smėlio atodanga. Kalvos priešingame PR gale yra Poškonių pilkapiai - archeologijos paminklas(AR-163).

Senkapiuose ištirtas 25 kv. m plotas. Pustomo smėlio atodangoje ištirti du kapai, kurių kaulai buvo iškilę į žemės paviršių. Geriau išlikęs kapas Nr. 1, jis atidengtas prie staigaus kalvos lūžio krašto, 1O m į Š nuo Gaujos upės tvenkinio kranto. Jis aptiktas O,75x1,65 m dydžio kapo duobėje. Kaukolė apardyta. Mirusysis paguldytas galva į V, rankos sukryžiuotos dubens srityje, dešiniojo dilbio kaulai dengė kairiojo. Prie kairės kojos ilgųjų kaulų aptikta medinio karsto liekanų, 16 cm į P nuo dešiniosios kojos rastas 2x5 cm dydžio medinio stulpo fragmentas. Matyt, tai buvusio kryžiaus vieta. Kapo duobės dugne rastas 1635

m. Livonijos pusantrokas (Švedija, Kristina 1632-1654 m.). Jis gulėjo mirusiojo dešinėje pusėje, liemens srityje, 5 cm į P nuo griaučių.

Kapas Nr. 2 buvo atidengtas 1O m į V nuo kapo Nr. 1. Jis labai sunykęs, galva orientuota į vakarus, rankos sukryžiuotos virš dubens, dešinė ranka beveik stačiu kampu dengė ištiestos kairiosios rankos dilbio kaulus. Galvos kaulai sutrupėję ir išsklaidyti. Galvos srityje buvo rasta moneta -1653 m. Rygos šilingas (Švedija, Kristina 1632-1654 m.).

Poškonių senkapiai datuotini XVII a. antruoju bei trečiuoju ketvirčiais.

Į Š ir R nuo smėlio atodangos, kurioje koncentravosi kapai, buvo atidengtos ir ištirtos dvi 2x4,7 m ir 2x5 m dydžio perkasos. Pirmojoje (į R nuo atodangos), 0,3 m gylyje aptikta šviesiai pilkų žemių piltuvėlio formos duobė su mediniu stulpu centre. Duobė ovali, O,7xO,8 m dydžio, orientuota ŠR-PV kryptimi. Joje rasta degėsių, smulkių ir stambių anglies bei šukių fragmentų. Šukės buvo pasklidusios visame ovale. Duobėje aptikti du sluoksniai: pirmasis - šviesiai pilkų žemių su degėsiais, anglimis ir šukėmis - buvo iki O,31 m storio ir antrasis - iki O,26 m storio gelsvo smėlio, su šukėmis (jame buvo rasti stambiausi šukių fragmentai) ir pavieniais angliukais. Abiejų sluoksnių storis - nevienodas, visas duobės gylis - O,46 m. Duobės centre aptiktas medinio stulpo fragmentas, kuris buvo nudegęs nuo viršaus. Medis išlikęs tik stulpo gale, kuris buvo lygus (lygumos plokštuma nežymiai įstriža). Stulpo dydis - 9x13x14 cm. Jis skirtinas prie viršutiniojo ir apatiniojo duobės sluoksnių. Rastosios šukės - vieno puodo. Jos lipdytinės, grubiu lygiu paviršiumi, vietomis žymus techninis brūkšniavimas. Kai kurių šukių paviršius sutrūkinėjęs, molio masė - su smulkiomis grūsto granito priemaišomis, blogo degimo.

Šukių lūžio vidinė dalis - pilkos spalvos. Spėjama, jog šioje vietoje aptikta alkvietė(?).

Perkasoje Nr. 2 (į Š nuo smėlio atodangos) buvo rastos dvi šviesiai pilkų žemių dėmės. Viena jų buvo O,7 m gylio duobė, tiesiomis, kiek siaurėjančiomis į dugną sienelėmis. Šioje duobėje rasti pavieniai angliukai bei viena lipdytinė šukelė grubiu lygiu paviršiumi. Antroji - šviesiai pilkų žemių dėmė buvo O,6 m gylio ir O,64 m skersmens stulpavietė. Joje rastas vienas anglies gabaliukas.

Perkasoje Nr. 1 ir Nr. 2 rastos duobės, datuotinos I tūkstantmečio po Kr. pradžia arba pirmąja puse.

Poškonių senkapių teritorijoje aptikti du skirtingų laikotarpių paminklai. Ši vietovė matyt praeityje buvo susijusi su gyventojų dvasiniu gyvenimu ir praktika (čia minėtinas Poškonių V-VI a. pilkapynas nuo senkapių ir alkvietės(?) nutolęs O,8 km atstumu į ŠR). Poškonių senkapiai įrašyti į laikinąją istorijos ir kultūros paminklų apskaitą.

Julius Kanarskas

Pryšmančių XIV-XVIII amžių senkapiai

Pryšmančių kaimo PR dalyje, apie 1,3 km į PR nuo kelio Kretinga-Pryšmančiai-Palanga ir O,7 km į V nuo Tenžės upės kanalo, jos intako-Gadeikupio kairiajame krante stūkso kalva, kurioje yra II-IV a. Pryšmančių II plokštinis kapinynas. Senieji vietos gyventojai pasakoja, kad čia laidoti nuo maro mirę žmonės. Dėl to jie vadinami Marų kapeliais. Iki 1985 metų tikslesnė senkapių vieta nebuvo žinoma. Pirmuosius jų požymius aptiko